

MIELIPAIKASSA

SAARVAN MERKITYKSELLISYYTTÄ
JÄLJITTÄMÄSSÄ

Kandidaatin tutkielma 2013

Hanna Leena Meriläinen

Opponentti Aino Lintunen

Ohjaaja Minna Haveri

8.4.2013

TIIVISTELMÄ

HANNA MERILÄINEN 2013

TAITEEN LAITOS, KUVATAIDEKASVATUKSEN KOULUTUSOHJELMA

TAITEEN KANDIDAATIN OPINNÄYTE

TYÖN NIMI: MIELIPAIKASSA- SAARVAN MERKITYKSELLISYYTTÄ JÄLJITTÄMÄSSÄ

KIELI: SUOMI

SIVUMÄÄRÄ: 42

Tutkin kandidaatin opinnäytteessäni sukutilani Saarvan merkityksellisyyttä. Paikka on lapsuudesta asti tuttu sukumme kokoontumispaikka ja myös siksi tärkeä itsellenikin, mutta kesän 2012 tapahtumat synnyttivät uudenlaista merkityksellisyyttä. Vierailimme ukkini kanssa kesän aikana Saarvan autioituneen kylän ympäristöissä ja tarkastelen tutkielmassani pääasiallisesti kyseisien retkien merkityksellisyyttä ja vaikutusta paikan kokemiseen. Tutkielmani perustuu henkilökohtaisten merkitysten hahmottamiseen ja muistojen kuvailuun. Tarkastelen myös taidekasvatuksen opintojen osallisuutta paikan ja merkityksien kokemiseen.

Tutkielmani on autoetnografinen ja aineistoni on pääosin itseni tuottama. Tarkastelen paikan merkityksellisyyttä muistojen, valokuvien ja mielenkarttojen avulla autoetnografisella tutkimusotteella. Ukkini kanssa tehdyt retket, kertomukset ja ukin Saarvan historian valokuvakokoelma välittävät ukin roolia kesän 2012 tapahtumiin, omien merkityksiensä jakajana. Tutkielmani välittää kokemuksiani, joita jakamalla voi tunnistaa merkityksiä.

Tutkielmani tulos on henkilökohtainen uudelleentulkinta Saarvan merkityksellisyydestä. Autoetnografisessa tutkimusprosessissa tunnistin antavani metsälle merkityksellisyyksien kantajan roolin ja ympäristön herkistävän minut ajattelemaan aikaa. Ymmärsin tapani nähdä ja luoda merkityksiä perustuvan taiteellisen ajatteluun. Oleelliseksi nousi ymmärrys paikkoihin sidottujen merkityksien uudelleentulkinnan voimasta. Tutkielmani päätelmä tukee ajatusta, että yhteisön jäsenten tulisi mm. jakaa omia ajatuksiaan yhteisen paikan merkityksellisyydestä. Jakaminen tuottaa uudelleentulkintoja, jotka kiinnittävät meidät paikkaan todellisista henkilökohtaisista lähtökohdista käsin.

Tutkielman avainsanat: Autoetnografia, Paikka, Aika, Metsä, Valokuva, Kertomukset, Taiteellinen ajattelu, Lumoutuminen, Merkitykset

SISÄLLYS

1.0 JOHDANTO	6
<i>1.1 Tutkielman kulku</i>	<i>8</i>
2.0 PAIKASSA	10
<i>2.1 Saarva</i>	<i>10</i>
<i>2.2 Ukki</i>	<i>11</i>
3.0 SELVITYSRETKELLÄ	12
<i>3.1 Mikä koen?</i>	<i>12</i>
<i>3.2 Miksi tutkin?</i>	<i>12</i>
<i>3.3 Miksi näin?</i>	<i>14</i>
<i>3.4 Mitä tutkin?</i>	<i>15</i>
4.0 VÄLITTÄEN	17
<i>4.1 Muistot ja kertomukset</i>	<i>18</i>
<i>4.2 Valokuva</i>	<i>19</i>
<i>4.3 Mielenkartat</i>	<i>20</i>
5.0 HETKISSÄ VIIPYILLEN	23
<i>5.1 Metsä</i>	<i>23</i>
<i>5.2 Aika</i>	<i>28</i>
6.0 POHDINTA	33
<i>6.1 Kuljettu matka</i>	<i>33</i>
<i>6.2 Taiteellinen ajattelu</i>	<i>34</i>
<i>6.3 Jakamisen merkitys</i>	<i>36</i>
<i>6.4 Matkan arviointia</i>	<i>38</i>
<i>6.5 Tulevina kesinä</i>	<i>40</i>
<i>6.6 Loppusanat</i>	<i>40</i>
8.0 LÄHTEET	41

Kuva 1 Raitakoivu

1.0 JOHDANTO

Omassa metsässämme, suvun metsässä, koivupuut ovat paksuja mustia raitoja täynnä, aivan kuin jonkun tyyllittelemiä. Joihinkin puihin on piirretty kaksi raitaa, toisiin vain yksi. Jäljet eivät kuitenkaan yllä kovinkaan korkealle.

Saarva on äitini isän suvun omistuksessa jo 150 vuoden ajan pysynyt tila. Saarvan ikimetsään ensimmäisenä murtautunut isoukkini ukki, Antti Muikku sekä sukujuureni ovat edelleen puheenaiheena Saarva-vaaralla. Syksyllä 2011 vanhempani raivasivat yhdessä isovanhempieni kanssa uuden polven jäljet mökkimme pihapiirin, Saarvan vanhaan korkeaan koivikkoon. Siellä minulta piilossa olleet, vuosikymmeniä tummentuneet raitakoivut saivat jälleen valoa ja vierelleen kulkijoita, uuden sukupolven tuijoteltavakseen ja tuijottelijoikseen. Saarvan tila ja sitä ympäröivä metsä, Uudenkylän alue, on kokenut niin elon kuin hiljentyksenkin hetkiä, mutta koivupuiden näkeminen Saarvan metsittyneessä sydämessä sai historian elämään ainakin yhden ihmisen mielessä.

Olen asunut monissa kaupungeissa ja ympäristöissä. Yhtä monta kertaa kuin olen saanut sitoa itseni osaksi uutta ympäristöä ja kulttuuria, olen myös joutunut hyvästelemään edellisen paikan, palan itsestäni. Elämäni paikoista vain Saarva on pysynyt katoamattomana ja lähes muuttumattomana lapsuudestani asti. Kuitenkin vasta kesällä 2012 palasin lapsuuden jälkeen viettämään kunnolla aikaa Saarvaan. Vasta vanhan metsän aukaiseminen ja uuden mökin rakentaminen, oman tilan

ottaminen suvun maasta toi minut metsässä kauan seisoneiden koivujen kantaman historian äärelle.

Paksuraitaiset koivut eivät jääneet ainoiksi Saarvassa vietetyn kesän merkillisyyksiksi vaan koivunraitojen tutkimisesta lähti liikkeelle tapahtumien kesä, minkä aikana yhdessä ukkini kanssa vietimme aikaa paikan historian kerroksissa, metsittyneen kylän pihapiireissä. Ukki pysähtyi kanssani niin pihamme koivunrunkojen kuin toisienkin metsittyneiden paikkojen äärelle ja tutustutti minut Saarvan historian vaiheisiin. Ukin pyrkimys Saarvan historian lähellä pitämiseen on aina ollut osa Saarvan viehätystä, mutta vihdoinkin kesällä 2012 minulla oli aikaa tarttua ukin kertomuksiin.

Minun on luontevaa kuvailla eri polkuja, jotka johtivat minut kesäksi 2012 Saarvaan. Muutin Pohjois-Karjalasta Helsinkiin vuonna 2009 opiskelemaan taidekasvatusta ja vietin kevään 2012 vaihto-oppilaana Barcelonassa. Kaipuu juurilleni on värittänyt elämäni asuessani kaukana synnynseuduiltani, joten mahdollisuus viettää kesä sukutilalla vaihtokevään jälkeen tempaisi mukaansa. Rakas isänäitini nukkui pois ollessani poissa Suomesta ja sydämeeni jäi tunto, että liian moni asia jäi kysymättä. Vaikka näen Saarvaan johtaneet polut, on Saarvan tärkeys ja Saarvassa vietettyjen merkityksellisten hetkien ymmärtäminen ollut silti vaikeaa sanallistaa ja käsittää.

Jäin miettimään, mitä koin mieleen jääneissä hetkissä. Miten kokemukset vaikuttivat Saarvan merkityksellisyyteen? Koen taidekasvatuksen opintojen vaikuttaneen tapaani nähdä ja olla, mutta kuinka? Saarvan metsien peittämät paikat pysyivät tiukasti miettimisen aiheena. Syksyllä palattuani takaisin kaupunkiin oli selvää mihin aiheeseen syvennyn tutkielmassani.

Löysin Leena Valkeapään väitöskirjan ”Luonnossa” (2011) välineeksi omien Saarvan kokemuksieni tunnistamiseen. Haltioidin Valkeapään tavasta tutkia, puhua ja hahmottaa omaa arjen ympäristöänsä autoetnografisella tutkimusotteella ja taiteellisella herkkyydellä, johon myös oma tutkielmani pohjautuu. Kirjoittamalla ja kertaamalla miettimisen aiheeksi jääneitä kokemuksia pystyin tunnistamaan minua kiehtomaan jääneitä merkityksiä, joita kokemukseni ja paikka minulle sisältävät. Kokemustani välittävät kertomukset kokemistani hetkistä sekä kesän aikana tuottamani aineisto paikasta käsin. Tutkimusprosessin myötä valitsin myös tutkielman kannalta oleelliseksi kuvailla käsitteenä mielenkartat, oman ajatusrakenteen, jonka avulla hahmotan ukin kertomusten paikkoja ja aikoja.

Autoetnografinen kirjoitusprosessi on mahdollistanut matkan, jossa kirjoittamalla omia hajanaisia ajatuksia oman elämän

hahmotus kirkastuu. Olen tarkastellut hetkiä Saarvassa kirjoitusprosessia ohjaavien tutkimuskysymysten kanssa. Pohtimista ohjannut aineistoni on syntynyt omasta toiminnastani sekä vuorovaikutuksesta ympäristön ja ukkini kanssa. Tutkielmani lukeutuu laadullisen tutkimukseen piiriin (ks. Eskola 2008) ja nojaan teoriaan ymmärtääkseni paikan merkityksellisyyden sekä merkillisten hetkien yhteyden. Tutkimuksellinen tieto mm. humanistisen maantiedon alalta (mm. Tuan 1977), taiteen filosofian teoria (Varto 2000), sekä teoriaa mm. perhe -ja albumivalokuvauksen sekä valokuvauksen ilmiöstä yleensä mm. Mäkiranta (2008), Saraste (2010), Ulkuniemi (2005) ovat tukeneet kokemuksieni ymmärrystä ja tiedon muodostusta.

Kesän aikana merkilliset hetket alkoivat toistuessaan kantaa jotakin merkityksellisyyttä, muuttua merkityksellisiksi. Merkityksellisten hetkien siirtyessä retkillämme metsään, kauemmas kotipihasta, myös Saarvan kantama merkityksellisyyden mielikuva muuttui. Aiheenani onkin tarkastella tärkeitä hetkiä sekä niiden vaikutusta Saarvan merkityksellisyyden kokemiseen.

Yksi Saarvan merkityksellisistä hetkistä oli isoukkini tekemien raitojen näkeminen uuden mökkimetsämme koivupuissa. Jäljet jäivät koivuihin isoukkini irrotettua niistä tuohta 1940–1970-luvuilla. Olisiko isoukki arvannut, että tuohen irrottamisen jäljet johtaisivat seuraavat sukupolvet historian jäljille?

1.1 TUTKIELMAN KULKU

Olen kirjoittanut tutkielmani niin, että tutkielman juoni myötäilee tutkimusprosessin tiedonhankinnan ja tutkimani aiheen ymmärryksen kasvua ja prosessia. Esittelen luvussa 2 kulttuurisen ympäristön, Saarvan, sekä ukkini, joka on vaikuttanut tutkielmassani tarkastelemini hetkiin. Etenin tutkielmani alussa hyvin intuitiivisella otteella etsien vastakaikua lähdekirjallisuudesta omien tuntemusteni ja kokemuksieni tukemiseksi. Käsittelen luvussa 3 tätä kokemuksieni hahmottumiseen vaikuttanutta lähdekirjallisuutta sekä luvussa 3.4 esittelen tutkimusprosessin taustalla kehittyneet tutkimuskysymykset.

Luvussa 4 keskityn kuvailemaan aineistoani. Luku 5 on pyhitetty esittelemään oivalluksiani kirjoitusprosessin ja tarkasteleman aineiston myötä nousseista teemoista.

Pohdinnoissa, luvussa 6 tarkastelen kulkemaani tutkimusmatkaa sekä tutkimuksessa esille nousseita uusia ajatuksia. Lukemalla tutkielman loppuun voi lukija hahmottaa kulkemani matkan ja ajatusprosessin kokonaisuutena.

Kirjoitustyylini on piirteiltään osittain kaunokirjallista että tutkimuksellista. Olen halunnut pitäytyä kokemuksen herkkyiden vaatimassa kielessä, joka kuitenkin pysyy todellisten tapahtumien kuvailussa. Näin sekä kuvaileva tarinallinen että tarkempi teoreettinen sisältö vaihtelevat tutkielman sisällä. Käytän tutkielmassani paikasta kirjoittaessa niitä sanoja, jotka ovat paikassa käytössä.

Kuva2 Näkymä Litmas-vaaralta Saarva-lammelle päin

2.0 PAIKASSA

2.1 Saarva

Tutkimani paikka on Saarva-vaaran laella sijaitseva kesätilamme Pohjois-Karjalassa. Saarva sijaitsee Lieksan Uudenkylän alueella, noin 30 kilometriä Lieksasta pohjoiseen. Uudellakylällä asui parhaimmillaan 1950-luvulla yli 50 talossa noin 300 ihmistä. Kylä sai tuntea konkreettisesti yhteiskunnan muutokset, kun 1960-luvun aikana ihmisten muuttaessa teollisuustöiden perässä toisille seuduille kylä autioitui. Tänä päivänä Uusikylä on pääosin täysin metsittynyt ja metsä on peittänyt alleen vanhat asuinalueet.

Tänä päivänä eripuolilla kylää asuu ympärivuotisesti 4 ihmistä. 1960-luvun muutosten jälkeen Saarva autioitui myös, mutta 1970-luvulla ukkini palasi paikkaan ja kunnosti siitä perheensä kesäpaikan. Saarva-vaara on ainut koko historian ajan saman suvun asuttamana pysynyt paikka Uudellakylällä. Isoukkini ukki muutti veljensä kanssa Saarva-vaaralle 1860-luvun vaiheilla ja olen paikan 6. polven asuttaja. Syksyllä 2011 äitini peri maata ja kesäisin Saarcvaa asuttaa vanhempieni ja siskoni lisäksi ukki ja mummo, sekä äidin veljet perheineen.

Kuva 2 1.Saarva 2.Saarva-lampi 3.Litmas-vaara 4.Pentinlampi 5.Kiikkumäki 6.Pellikka

2.2 Ukki

Ukki syntyi Saarvassa vuonna 1946 ja asui paikassa noin 20-vuotiaaksi. Useimmat ukin kertomukset paikasta ovat peräisin tältä lapsuuden ajalta. Tänä päivänä ukkini harrastaa Saarvan historiaa mm. kokoamalla kuvallista ja tarinallista materiaalia Uudenkylän eri vaiheilta. Erityisesti valokuvakokoelma Saarvan metsittyneiden naapuritalojen ihmisistä ja rakennuksista ennen autioitumista ovat yllyttäneet ukkia jakamaan muistojansa.

Vietimme kesän aikana paljon aikaa vierailien Saarvan lähiympäristössä, läheisissä pihapiireissä, jotka esiintyvät myös ukin kuvakokoelmassa. Tutkielmassani tarkastelussani ovat pääasiallisesti nämä erilaiset retket Saarvan lähiympäristöön, jotka teimme ukkini kanssa kesän 2012 aikana.

En haastatellut ukkia tutkielmaani varten, sillä se olisi muuttanut meidän välistä suhdetta ja tapaamme olla Saarvassa, jota sen ainutlaatuisuudessaan tarkastelen osana tutkielmaani. Koska tutkielmani aiheena on pohtia minulle tärkeitä tilanteita, ei ukin haastattelemisen olisi tuonut asiaan kaivattua lisää. Jo näyttämällä paikat ja kertomalla muistojansa ukki on vaikuttanut ajatteluuni ja osoittanut itse tärkeänä pitämänsä paikat.

Kuva 3 Ukki raitakoivujen äärellä

3.0 SELVITYSRETKELLÄ

3.1 MITÄ KOEN?

Tarkastelin syksyllä 2012 Nykyaiteen toimintatavat – kurssin yhteydessä uudelleen Saarvan raidallisia koivuja. Kurssitoteutus avasi silmäni koulutukseni erityislaatuisuudelle; koin olevani onnekas saadessani tutkia niin itseäni kuin kokemuksiani koulutuksen ohella. Toisaalta ymmärsin myös tarkastelevani ympäristöäni eräänlaisella taiteellisella herkkyydellä ilman varsinaista kurssitehtävääkin.

Näen taidekasvatuksen opinnoilla osallisuutta Saarvan merkillisyyksien kokemiseen, mutta en osaa suoranaisesti sanallistaa koulutukseni teorian vaikutusta näkemisentapaani. Muun muassa taiteen teoria, pedagogiset opinnot, visuaalinen kulttuurikasvatus ja ympäristöpedagogiikka ovat kaikki osa opintokokonaisuutta, joka on ohjannut minua ja tehnyt minusta enemmän oman itseni; *”Se [opettajankoulutus] on opettajaksi opiskelevan voimallinen itsensä löytämisen matka, oman minuuden rakentumista ihmisenä ja opettajana.”* (Heikkinen 2003,101).

Tutkimusprosessini mukana on kulkenut tarkoitus selvittää koulutukseni vaikutusta kokemuksen tapaani. Koen kirjoitusprosessin selventävän itsessään tätä ymmärrystä, joten pohdin taidekasvatuksen koulutusohjelman osallisuutta paikan merkityksellisten hetkien tarkasteluuni pohdinnoissa luvussa 6.2.

3.2 MIKSI TUTKIN?

Tutkielmani aihe sivuaa humanistisen maantieteen tutkimuspiiriä, jossa tarkastellaan ihmisten antamia merkityksiä ja suhteita paikkoihin, paikkasuhteita (Tuan 1977). Tutkielmassani tarkastelun keskiössä ovat erityisesti merkitykselliset hetket, joiden ymmärtäminen on tukenut kokonaiskuvaavaa Saarvan merkityksellisyydestä.

Koen Saarvan paikkana, johon sisältyy monenlaista ainutlaatuisuutta, joka erottaa paikan muista paikoista. Ukkini puheessa Saarvan ainutlaatuisuus piilee mm. suvunpaikan 150 vuoden omistajuudessa. Paikan kokeminen kumpuaa monista yksilöllisistä näkökulmista ja kokemuksista (Heinänen, von Bonsdorff & Kaukio 2011, 17)

Saarvan ”alueellinen identiteetti” muodostuu sekä yksilöllisestä että yhteisöllisestä mielipiteestä paikan erityispiirteistä (ks. Haarni, Karvinen ym. 1997, 18) Henkilökohtaiset merkitykset tulevat jaetuiksi yhteisön kesken ja yhteinen näkemys vahvistaa tunnetta paikasta entisestään. Tunnustan ukkini väitöksen paikan erityispiirteistä ja ymmärrän, että ilman suvun yhteistä historiaa yksi osa Saarvan ainutlaatuisuudesta mureneisi. Tulevina vuosina Saaraan on kiinnittymässä lähes 20 ihmisen 6. polven joukko. Me kaikki emme välttämättä jaa samaa merkityksellisyydentunnetta Saarvasta. Tutkielmani tarkastelussa ovat kuitenkin henkilökohtaiset mielipiteet paikan erityispiirteistä.

Minulle paikan henkilökohtainen tärkeys kulminoituu kuuluvuudentunteeseen. Kuuluvuuden tunne muodostuu eritoten tunteesta sukuun kuulumisesta mutta myös konkreettisesta laillisesta maanomistajuudesta suvun paikkaan. Tuanin mukaan ihmisen tuntiessa kuuluvansa johonkin paikkaa, voidaan paikan tuntea olevan kuin osa itseänsä (Tuan 1977, Haarnin ym. 1997, 17 mukaan). Omakohtainen kiinnostukseni paikan ja valokuvien kantamiin tarinoihin muodostui vasta omistajuudessa. Paikan kantamat kertomukset tulivat osaksi minua ja muuttivat tunteitani paikassa olemisesta. Esimerkiksi kalaretket isoillekin tutulla Saarva-lammella muuttuivat hetkiksi, jolloin sain kokea olevani oma itseni, toimimassa ”oikeiden” asioiden äärellä.

Kuva 4 Minä lapsena

Saarvan rooli elämässä erityisesti lapsuudenkesinäni on vaikuttanut siihen, ettei paikkaan ole koskaan varsinaisesti tarvinnut juurtua. Kuitenkin omistajuus avasi uudenlaisen juurtumisen ulottuvuuden, jolla tarrautua kertomuksiin paikasta ja sukulaisista. Ilman ukkini tarinoita Saarvan metsäiset maastot olisivat näyttäneet paljon tyhjemminä ja paikan merkityksellisyys itselleni olisi jäänyt kantamaan vain lapsuuden tuttuutta tai luonnonläheisyyden ainutlaatuisuutta. Paikan yhteisen erityispiirteen jakaminen retkillä kuitenkin syvensi suhdettani paikkaan, mutta synnytti uusia kysymyksiä ja ihmetyksen aiheita.

Saarvan merkitykselliseksi kokemiseen liittyvät myös kliseisiksi koetut lumoutumisen ja nostalgian tunteet eritoten retkien yhteydessä. Valkeapään mukaan *”lumoutuneena kliseiksi määritellyt ilmiöt palautuvat omaan ainutlaatuisuuteensa”* (2012). Boymin mukaan nostalgian tunteminen mahdollistuu asioiden etäännyttyä, muuttuessa tunnistamattomiksi, kuten eritoten Saarvan Uusikylä on muuttunut ukin lapsuuden ajoilta. (Boym 2001,50 Vilkon 2007,24 mukaan). Saarva onkin nykyisin hyvin nostalgia-painotteinen ja viestittää itsessään kaunista, yhteistä tarinaa juuriemme ainutlaatuisuudesta. Lumoutumisen kokemus kuitenkin irrottaa kohteen sen mahdollisten ennakkoletusten painolastista. Puhun myöhemmin lisää omista lumoutumisen kokemuksistani retkillämme Saarvan ympäristöön.

3.3 MIKSI NÄIN?

Tutkielmani on autoetnografinen Leena Valkeapään esimerkin mukaisesti. Hänen väitöskirjansa ”Luonnossa” (2011) on toiminut niin tutkielmani vaikutteenantajana kuin konkreettisena työkaluna autoetnografisen tutkimuksen toteuttamiseen. Tutkielmani on kuitenkin täysin oman elämäni lähtökohdista peräisin. Löysin Valkeapään väitöskirjasta (2011) samaistumispintaa omille kokemuksilleni ja kykenin tunnistamaan merkityksiä omasta ympäristöstäni. Myös oman tutkielmani arvo on merkitysten jakamisessa ja mahdollisen tarttumapinnan luomisessa lukijan omien paikkasuhteiden pohtimiseen. Vain jakamalla omia kokemuksiani voi toiselle välittyä ymmärrystä merkityksistä, joita kokemus on tuonut tietoisuuteen (Varto 2009, 43).

Myös kaikki objektiivisuus syntyy subjektiivisen tiedostamisesta (Eskola, Suoranta 1998,18), joten olen kuvannut tutkielmassani mahdollisimman rikkaasti tutkielmaani vaikuttaneita tekijöitä. Tutkielmani nojautuu hyvin henkilökohtaisiin kuvauksiin tapahtumista. Autoetnografisen tutkimusotteen hienous piilee mahdollisuudessa tarkastella kokemuksia paikan ja hetkien itsensä synnyttämien, henkilökohtaisesti tuotetun aineiston avulla. Kertomustani tukevat kesän aikana ottamani valokuvat Saarvasta sekä ukin kuvakokoelma Saarvan historian vaiheilta. Kuvailen tarkemmin aineistoani luvussa 4.0.

3.4 MITÄ TUTKIN?

Tutkimusprosessin alussa ymmärsin paikan merkityksellisyyden ja halusin tutkia, kuinka tehdä paikasta vielä merkityksellisemmän. Ymmärsin kuitenkin, etten voinut jatkaa seuraavaan ajattelun tasoon, ennen kuin olin selvittänyt paikan todellisen merkityksellisyyden.

Tutkimuskysymys ”Kuinka hahmotan Saarvan merkityksellisyyttä merkityksellisten hetkien vaikutuksesta?” muotoutui kirkkaammaksi kirjoitusprosessin loppupuolella, sillä huomasin yhtenäisen tarkastelevani kyseisiä kesän erikoisia hetkiä. Oheinen tutkimuskysymysten kokoelma havainnollistaa tutkimusprosessia ja tiedon omaksumiseen ohjanneita tutkimuskysymyksiä. En kuitenkaan vastaa tutkimuskysymyksiini järjestelmällisesti pohdinnoissa, vaan vastaukset kirjoittautuvat auki tutkielman eri vaiheissa. Kaikki kysymykset yhdessä ovat kuitenkin muokanneet tutkimusprosessiani.

Listan alimmat kysymykset kuvaavat tutkielmani alkuprosessia ja ylimmät kysymykset ovat johtaneet lopulliseen tutkimustehtävän muodostumiseen. Lopulliseksi tutkimustehtäväkseni muodostui hahmottaa Saarvan merkityksellisyyttä merkillisten hetkien vaikutuksesta. Pohdin tätä kokoavasti pohdinnoissani luvussa 6.

”TUTKIMUSTEHTÄVÄ”

***KUINKA HAHMOTAN SAARVAN MERKITYKSELLISYYTTÄ
MERKITYKSELLISTEN HETKIENTEN VAIKUTUKSESTA?***

TUTKIMUSTEHTÄVÄÄ RAJAAVAT, TÄSMENTÄVÄT:

MITÄ MERKITYKSIÄ PAIKASTA LÖYDÄN?

MITÄ OVAT MERKITYKSELLISET ASIAT?

MITEN LUJITAN SUHDETTANI SAARVAAN?

MIKSI NÄEN PAIKAN MERKITYKSELLISENÄ?

***KUINKA TAIDEKOULUTUS VAIKUTTAA PAIKAN KOKEMISEEN TAI
KOKEMISEENI YLEENSÄ?***

KUINKA TEEN PAIKASTA MERKITYKSELLISEMMÄN?

MIKSI PAIKKA ON MINULLE RAKAS?

Kuva 5 Kummajuurinen kukka

4.0 VÄLITTÄEN

Tutkielmani autoetnografia syntyy tutkiessani omakohtaisen aineistoni avulla kulttuuria, jossa eläminen ja osallisuus ovat synnyttäneet kysymyksiä. Autoetnografisessa tutkimusprosessissa henkilökohtaisten merkitysten tutkiminen omakohtaisella aineistolla on minulle kaikkein luonnollisinta, sillä aineisto on syntynyt tarkastelemastani elämästäni käsin. (ks. Valkeapää, 2012) Saarvan merkitykselliset hetket ovat tallentuneet mieleeni, valokuvini ja mielenkarttoihini, joten voin palata niihin paikasta poistuneena uudelleen muistelemaan ja tulkitsemaan.

Pääaineistona tutkielmassani on muistelut Saarvan retkiltä. Ukkinen aiemmat kertomukset ja muistot ovat taas olleet retkien liikkeellepanijoita ja tarkastelua herättäneiden asioiden osoittajia. Pääaineistoa tulkitsevat ja täydentävät valokuvat ja mielenkartat. Valokuvat toimivat niin tutkimusprosessia tukevana aineistona kuin valmiin tutkielman kuvittajana. Kertomukset, valokuvat ja mielenkartat toimivat tutkimusympäristössään toisistaan riippumatta, mutta kuitenkin toisiinsa vaikuttaen ja ymmärrystä muuttaen.

4.1 MUISTOT JA KERTOMUKSET

Hyvin usein kesäiltaisain saunan jälkeen tuvassa viilentyessäni tutkiskelin Saarvan alueen karttoja, joita roikkui tuvan seinän nurkassa käspaikassa kääreinä. Innostuin Saarvan karttojen tutkimisesta ja itseni sijoittamisesta suhteessa muihin paikkoihin. Löysin kartalta muun muassa pienen vaaran, josta keräsin eräänä kesänä perheeni kanssa 11 sangollista mustikoita. Rinne tuntui lapsena niin jyrkältä ja korkealta. Löysin myös suon, jota muistin tuijotelleeni samaiselta vaaralta kyseisellä mustikkareissulla. Tunnistettuani tutun mustikka-rinteen ja suon sijainnin, ukki osoitti suon päässä norkoilevaa pientä lampea, jolle aikoinaan nimen oli antanut Pentti-niminen mies, joka ihmetteli nimetöntä lampea. Vietimme näin monet illat, ja tietoisuus paikoista kasvoi ukin tarinoita kertoessa.

Saman kesän loppuaikoina ajoimme ukin kanssa läheisille lakkasoille ja laahasimme niistä monet läpi. Vaelsimme vanhan mustikka-kukkulan viertä sitä suota pitkin, jota olin pienenä kukkulalta tarkastellut. Kävelimme Pentinlammelle asti. Kartan pieni piste oli yhtäkkiä lampena edessäni. Ukki kertoi, että oli lammessa joskus ahveniakin ollut, ja että Pentti oli sen laidalla seisonut. Lakkaa ei siltä suolta löytynyt, eikä ahvenia, mutta kuvan ukista Pentin-lammella sain otettua.

Kahlatessamme takaisin suon alkupäähän ihmettelin ääneen violettia kukkaa ja

sen väriä. Ukki tunnisti kukan. Hän kaivoi sen suosta ylös nojaten polvillaan maahan, varoen taittamasta herkkää vartta ja nostaen vahingoittamatta sen juuria. Ukki alkoi kertoa, kuinka hänellekin oli aikoinaan lapsena kaivettu kukka juurineen esille maasta, sillä kukan salaisuus löytyi sen juurista. Ukki puhdisti mullan pois ja näytti, kuinka juurien haarat olivat kuin Aatamin ja Eevan kädet toisissaan kiinni vastakkain, kädet aina yhdessä mullan alla.

Kertomalla ja näyttämällä pienen asian lapsuudestaan, ukki muutti minun suhdettani kukkaan ja suhde kyseiseen ympäristöön syventyi ukin vaikutuksesta. Maisemaan ja kyseiseen hetkeen liittyy nyt mielikuva nuoresta ukistani 50-luvun alussa oivaltamassa kukan salaisuutta, mutta myös uusi kertomus, jossa olemme yhdessä lakkasuolla.

Se, että tutkin karttaa, olin kiinnostunut paikasta ja kiinnostunut samoista tarinoista kuin ukkinikin, sai aikaan arvokkaiden tapahtumien kesän. Monet retkistämme saivat ideansa tulla toteutetuiksi juuri saunan jälkeen tuvassa karttoja ja valokuvia tutkien. Ennen karttoihin tarttumista olin jo kuunnellut monet kesät ukin tarinoita omasta lapsuudestaan Saarvassa. Lapsena en kyennyt ymmärtämään ukin tarinoita menneen ajan Saarvasta. Esimerkiksi viiden kilometrin koulumatka läpi metsien ja naapuritalojen pihojen kautta kuulosti uskomattomalta. Kesän kuluessa, kuvien kanssa tarinoidessa ja paikoissa vierailtua, monet ukin tarinoissa ja kuvakokoelmissa esiintyneet nimet ja paikat tulivat todeksi. Kertomukset rakentuivat todellisiksi vierailtuamme paikoissa.

4.2 VALOKUVA

Halusin kuvata Saarvaa vaihto-kevääni jälkeen itselleni uudella, dokumentoivalla otteella. Dokumentaarinen tyyli ei kiellä ilmaisua eikä kuvan tai tilanteen ohjaamista kuvaustilanteissa (ks. Saraste 2010,159). Olen tunnistanut pyrkimykseni eräänlaiseen tämän ajan kuvaston luomisen valokuvillani. Vaihto-kevään aikana elin paikassa hyvin tietoisena arkiympäristön pysymisen ajallisesta rajallisuudesta, mistä syystä otin valokuvia tietoisena hetken ainutkertaisuudesta. Suomeen palattuani esimerkiksi Saarvan luonto, ihmiset, rakennusten vaiheet, retket ym. tallentuivat kuviini em. dokumentaarisella ajankuvaa luovalla otteella. Kliseisiksikin kokemani kuvauskohteet selittyvät lumoutumisen kokemuksella, josta puhuin jo aiemmin luvussa 2.

Retkillämme ukin kanssa valokuvien ottaminen tuntui todella tärkeältä. Halusin tallentaa sekä yhteiset hetket että suomalaisen luonnon ainutlaatuisuuden. Kuvaamiseni voi vaikuttaa yhdessä olemiseen joskus haitallisestikin, joten pyrin kuvaamaan nopeasti, kuin ohimennen. Koin kuitenkin tärkeyttä hetkien tallentamiseen. Olen onnellinen, että olen tallentanut muistoja kamerallani, sillä nyt kuvat kantavat kauniita muistoja merkityksellisestä kesästä.

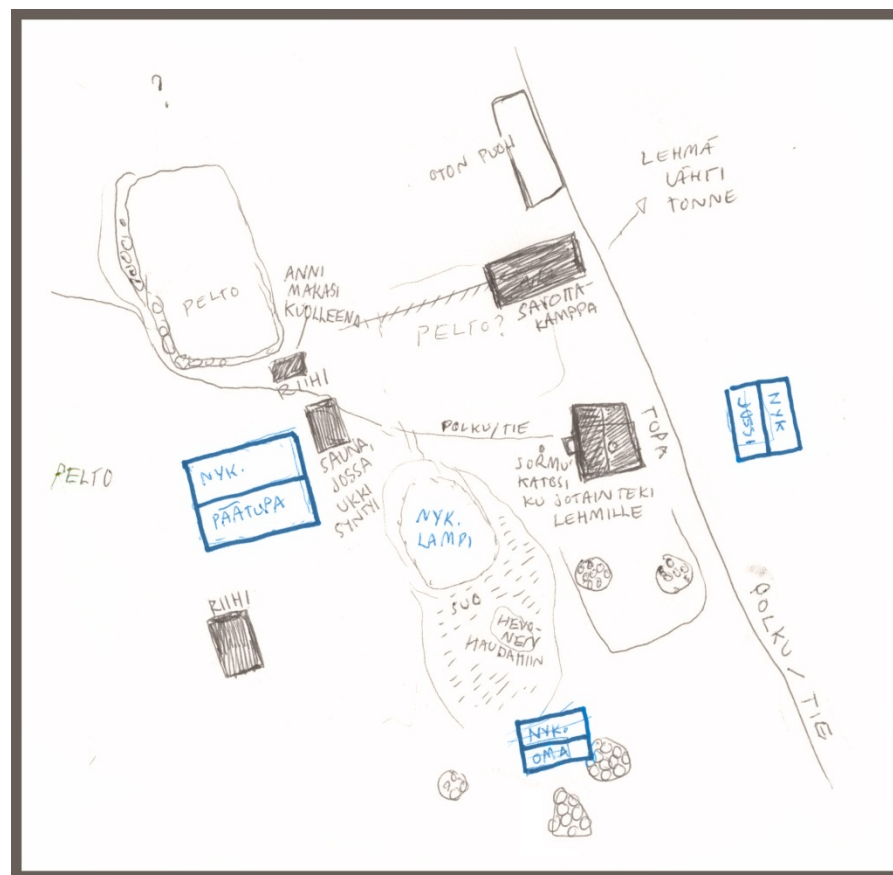
Retkillämme koin, että ukkini ymmärsi yhtä vahvasti kuvaamisen tärkeyden ja valokuvien voiman muistojen säilyttäjänä, kuin minäkin. Uskon, että myös ukin innostus tallentaa paikkoja valokuvaten on vaikuttanut monien retkien toteutumiseen. Tulkitsen, että ukin kuvaamiseni tukeminen kumpuaa hänen omasta innostaan kerätä valokuvia Saarvan Uudenkylän ihmisistä ja paikoista historian eri vaiheilta hänen omaan kuvakokoelmaansa. Kirjoitusprosessissa valokuvat toimivat paikkaan palaamisen ja tärkeiden asioiden muistuttajina.

Tutkielmani osallisena ovat myös ukkini albumivalokuvat Saarvan ja sukuni vaiheista sekä ukin valokuvakokoelma. Mielikuvat ja tietoni Saarvan historiasta ovat alkujaan karttuneet ukin esittelemien valokuvien avulla. Tässä tutkielmassa tulkitsen tutkimusprosessissa ukin kuvia omien muistikuvieni kautta. Ukin kokoamat kuvastot ovat osa tutkielmaani myös siksi, että kuvien tarkasteleminen vaikutti kesän retkien tapahtumiseen. Pohdin valokuvien roolia sekä ajatusten herättäjänä, että osana lopullista tutkielmaa pohdinnoissani.

4.3 MIELENKARTAT

Tarkoitan mielenkartoilla eräänlaista ajattelumallia, enkä varsinaista aineistoa osana tutkielmaani. Olen kuitenkin pyrkinyt muuttamaan mielenkartat aineistomaiseen muotoon piirtämällä, mutta tällöin kartoista on hävinnyt mm. moniaistisuuden tuntu, joka paikassa olemisesta jää muistoihin. Mielenkartoissa ukin kertomukset, valokuvat, omat kokemukseni, muistoni ja karttatietoisuus yhteensulautuvat ja luovat yhdessä käsitystä eri vuosikymmenien merkityksellisten paikkojen Saarvasta. Mielenkarttojen paikat ovat usein värittyneitä merkityksellisistä hetkistä ja sisältävät paikkoja ja hetkiä, joita haluan muistaa.

Mielenkarttojen tutkiskelu on minun tapani olla paikassa ”kartalla”. Näen esimerkiksi katsoessani Saarvan maisemaa aktiivisesti kohteita, joita metsittymisen ja ajankulumisen vuoksi ei enää ole, mutta joiden tiedän ukin kertoman mukaan joskus olleen olemassa. Saarvassa mielenkartat auttavat hahmottamaan ja omaksumaan tietoa paikoista eri aikoina.

Kuva 6 Mielenkartan visualisointia. Saarvan rakennukset 1940-luvulla (ruskea) ja nykypäivän päärakennukset (sininen)

Kuva 7 Ukki Pentinlammilla

Kuva 8 Karhunjälkiä

5.0 HETKISSÄ VIIPYILLEN

Saarvan ympäristön vaikutus kertomusten herättäjänä ja erilaisten kokemusten mahdollistajana oli osa Saarvan hienoutta kesän 2012 aikana. Uppoutumalla valokuvien ja tarinoiden syövereihin, elettyihin hetkiin, sekä kertaamalla kokemuksiani kirjoitusprosessissa, johon teorian omaksuminen vaikutti, olen hahmottanut Saarvassa vietettyjen hetkien sisältämiä merkityksellisyyksiä.

Kirjoitusprosessin edetessä merkityksellisyyksiä etsiessäni jouduin toteamaan, että lähes kaikki Saarvassa on minulle merkityksellistä. Kuitenkin kirjoituksen edetessä alkoivat toiset teemat kantaa enemmän tarinoita mukanaan kuin toiset. Tarkastelemalla valokuviani ja viipyilemällä kirjoitusprosessissa muistoissani merkityksellisistä hetkistä, olen kyennyt löytämään piirteitä Metsän ja Ajan merkityksellisyyksistä.

5.1 METSÄ

HERÄTTÄÄ

Isoukin raidoittamat koivupuut kutsuivat minua kulkemaan metsässä ja etsimään lisää puita, joiden äärellä isoukkini oli aikoinaan pysähtynyt. Koivupuut saivat minut kyselemään ukilta hänen isästään, meidän suvusta, isoukin elämästä ja paikasta, miltä paikka oli näyttäytynyt isoukin aikaan. Viipyilin koivupuiden äärellä ajatuksieni kimpoillen menneen ajan ja nykyisyyden välimaastossa. Koivupuihin kuitenkin tiivistyi mielenkiinnon herättäjän rooli, sillä kesän aikana puiden ja metsän kantaman merkitysten piiri osoittautui paljon laajemmaksi.

AVAA

Kesällä 2011 olimme vierailleet Saarvan viereisen Litmas-vaaran päällä. Vaaran rinne oli juuri hakattu aukinaiseksi, joten korkealta rinteestä pystyi näkemään ensikertaa kauas. Ukki osoitteli suuntia ja kutsui niitä ennenkin kuulemillani nimillä, mutta nimet eivät vielä silloin kertoneet minulle paljoakaan. Vaikka olin nähnyt kuvia ja kuullut tarinoita paikoista, joihin ukkini osoitteli, eivät ne silti olleet minulle todellisia. Myöhemmin kesällä 2012 viimeisien lomapäivieni aikaan ukki kuitenkin päätti, että lähtisimme käymään vanhoissa Saarvan naapuripihoissa, joista oli valokuvia katsellessa ollut puhetta. Minusta tuntuu vieläkin uskomattomalta, etten kaikista ukin tarinoista riippuenkaan osannut kuvitella paikkoja todellisiksi. Esimerkiksi vanha paikan nimi Kiikkumäki, on jääne ajasta, jolloin metsäisen kukkulan laella oli iso kiikku, jonka luo nuoret kokoontuivat ennen sotien aikoja viettämään aikaa yhdessä. Minulle tämä paikka oli pitkään vain rinne metsän keskellä, nimeltään Kiikkumäki, johon autolla ajaessa kiihdytetään. Myös usein toistellut nimet Pellikka, Heinävaara ja Porttila olivat minulle vain mielikuvia ukista huitomassa vaarojen laelta eri suuntiin, *"tuolla päin!"*. Kun paikkaa ja autoteitä ympäröi vain läpitunkematon metsä ja korpiset suot, aloin uskomään todella näkemääni enkä valokuvia tai kuulemaani.

PIILOTAA

Matkalla metsittyneisiin pihapiireihin ajoimme mönkijöillä tuttua metsätietä pitkin, kunnes yhtäkkiä poikkesimme hakkuuaukion läpi metsänreunan taakse. Pysähdyttyämme ukki puhisi, ettei ollut varma löytäisimmekö etsimäämme. Olin valmis kai itsekkin luovuttamaan, sillä pysähtymispaikkaa ympäröi tiheä kuusikko. Ukki suuntasi kuitenkin rämeikköön ja seurasin häntä metsän keskelle. Näkemistäni haittasi valonpuutteesta harmaat alimmat kuusenoksat, mutta valonmäärä kasvoi saavuttuamme vanhan tiilisen piipun luo. Piippu oli osin rapautunut varresta ja juureltaan, mutta seisoikin kokonaan pystyssä. Talosta oli vain jäljellä tiilinen uuni ja piippu, sillä talon seinät oli ilmeisesti aikoinaan purettu. Sammal oli myös peittänyt alleen erilaisia esineitä, joita maassa lojui. Katsellessani piippua keskellä metsää koin suurimman lumoutumisen tunteen Saarvassa, jota minun on edelleen hankala sanallistaa.

Kuva 9 Pellikan piippu

SISÄLLYTTÄÄ

Ukki kuvaili piipun ympärille huoneita ja kertoili muistoja lapsuudestaan paikassa. Taloa asuttivat ukin mukaan samanikäiset koulukaverit perheineen. Tuvan nurkassa istuva, piippua polttava isäntä tai ”jootä pitävä” talon emäntä häärasivät kuvitelmissani samassa tuvassa, jonka lattia oli nyt vain lommolle painautunut sammaleinen mätäs ja seinät kuusien harmaita oksia. Ukki rakensi kuvailuillaan elämän piipun ympärille. Kontrasti kasvaneen metsän, edelleen seisovan piipun ja ukin elävän kerronnan välillä oli valtava.

Takaisintulomatalla ajoimme samaa reittiä takaisin. Näin hakatun aukean yli, että ukkini pysähtyi metsätielle tavallisen pöllipinon eteen. Metsä oli kaadettu Litmas-vaaran hakkuuaukean tapaan vuotta aikaisemmin ja pöllipino oli viimeisiä rekkojen haettavia kasoja sillä aukealla. Pysähdyttyäni ukin viereen ukkini totesi, että pinon puut olivat yhtä vanhoja kuin hän itse, 67 vuotiaita. Nyt puut makasivat maassa valmiina vietäväksi maailmalle. Tiesin, että aukean läpi oli ukin lapsuudessa kulkenut ukin ja naapuritalon poikien koulutie. Yli viiden vuoden ajan ukki oli melkein päivittäin kulkenut tämän vielä silloin nuorena kasvaneen metsän läpi. Mietin, mitä ukki oli mahtanutkaan ajatella metsässä lapsena kulkiessaan tai miltä hänestä tuntui myöhemmin palata Saarvaan, kun metsä oli kaadettu. Minulle jäi mieleen tuntemus, että ukin toteamus oli myös hieman kaihoisasti väritynyt, mutta toisaalta hyväksyvä.

Kuva 10 Ukin ikäinen metsä

KIINNITTÄÄ

Ilman ukin kanssa tehtyjä retkiä metsän piilottama historia olisi jäänyt minulta näkemättä ja kokematta. Yhdelle todellinen asia voi metsän ja ajan huijaamana jäädä toiselle ihmiselle kuvitelman tasolle. Metsä ei tarkoittanut Pellikan retken jälkeen minulle enää laajoja pelottavia, tyhjiä hyötymetsiä, vaan ukin jakamat kertomukset kuvittivat ympäristöstä läheisen ja elinvoimaisen kuvitelmiini. Metsä ei ollut enää tyhjä myöskään mielenkartoissani. Jäin paikalta lähdettyämme ihmettelemään, kuinka metsä voi piilottaa ja vallata, sekä samalla pitää sisällään historiaa, muistoja sekä auki revittynä aloittaa taas kaiken alusta.

5.2 AIKA

METSÄN AIKA

Ukin toteamus ja pysähtyminen puiden juurelle jäi ajatteluni aiheeksi. Myöhemmin ajateltuna puiden eteen pysähtyminen oli minulle kuin tietyn ajanjakson hyvästelemisen hetki. Maisema aloitti uuden ajanjakson, mutta me jatkamme vielä omaamme. Metsän kasvun rytmittäminen hyötyisän ja tuottoisan tahdin mukaan on osa Saarvan metsien luonnetta. Vielä ukin lapsuudessa Saarlavassa oli ikimetsää, mutta sekä ukki että minä olemme saaneet totuttautua ajatukseen, että tietyn ajan täyttyessä metsään avautuu aukko, joka muuttaa olemista. Nykyajan metsänhoitopolitiikan toteutuessa minun vanhaksi tullessani saatan hyvinkin katsoa uudelleen hakatun Litmas-vaaran laelta Saarlavaa, muistaen hetket ukkini kanssa, ukin osoittamassa paikkoja.

MENNYT AIKA

Menneisyys on siis vahvasti läsnä ukin puheissa. Paikan 150 vuotta kestänyt asuttu historia sekä tosiasia, että Saarlava on ainut Uudenkylän pihapiiri, joka elää myös tulevaisuudessa varten, innostaa ukkia puhumaan paikan historiasta. En voi kuvitella enkä kuvailla ukkini tuntemuksia, kun hän näki ensi kerran Pellikan piipun metsän keskellä. Kokemus ajan näkymisestä metsittyneessä vanhassa pihapiirissä antaa tilanteen suurillekin etääntymisen kokemukselle, nostalgisen herätyksen menneisyyden loittonemisesta. Menneisyyden erottuminen erillisenä aikana tästä ajasta välittyy minulle eritoten ukkini tarinoissa.

Kuva 12 Saarlavan vanha tupa. Ukkini on pienin kuvan lapsista. Kuvassa on myös isoukkini ja isomummoni, sekä isoukkini äiti

Kuva 13 Neljän polven kuva. Isoukki, Isomummo, Ukki, Äiti ja minä

JATKUVUUS, AJAN ETENEMINEN

Menneisyyteen painottumisen ohella hetket ovat saaneet minut ajattelemaan paikan ja yhteisön tulevaisuutta. Niin uuden mökin omistajuus, isoukin raitakoivut kuin metsien tapahtumat ovat saaneet minut sijoittamaan itseni osaksi suvun kuuden sukupolven jatkumoa. Olen tänä päivänä sukupuussani heiveröinen oksa, mutta joskus ehkä voin todeta olevani uuden sukuun runko tai juuret. Kohtalooni voi myös kuulua ”kuivuneen oksan” osa. Jatkuvuuden ajattelu konkretisoituu myös luonnon jatkuvuuden ajattelussa. Kerran tuhoutunut metsä on hakkuu-aukeana tai palaneena vähemmän kaunis, mutta ajan kuluessa uusi elämä elinvoimaa puhisten puskee aikuisuuteensa. Myös Saarva on yhteisönä ”kuolematon”.

AJAN RAJALLISUUS, AJAN RYTMITYS

Vaikka yksilön aika on rajattu, jatkaa yhteisö silti eloaan yli sukupolvien rajojen (ks. Tuan 2004, Knuuttila ym. 2006, 26 mukaan). Ukin ikäisen metsän kaataminen ja puiden asettelu pinoon lopullista arkkua varten aloitti uuden ajan Saarvan maisemassa. Metsän teollisen rytmityksen seuraaminen muokkaa myös elämän lainalaisuuksien ja ajan rajallisuuden ymmärrystä. Joskus tosin metsäpalokin tuhoaa metsän, mutta jotkut lajit jopa tarvitsevat palon tai hakkuun jälkeisen maaston aloittaakseen alusta. Yhteisö ei katoa, vaikka ukkini jakamat tietyt suvun tarinat katoaisivatkin. Ehkä rajallisen aikamme tehtävänä on vain tuottaa uusia tarinoita, joita voimme jakaa ainakin seuraavalle suvun vuosikasvulle. Aina jotakin jää elämään. Vaikka ukin kertomukset paikoista ja ihmisistä olisivat väärin muistettujakin, on tarinan voima yhteisöön ja paikkaan sitojana ”totuutta” vahvempi.

YHTEINEN AIKA

Tapahtuneiden asioiden kannalta on ollut tähdellistä, että olemme löytäneet yhteisen ajan niin erilaisista maailmoistamme. Ukki on voinut toimia tietäjänä ja tärkeän asian osoittajana. Hän on osoittanut minulle paikan arvokkaita asioita, joiden omaksuminen olisi ollut mahdotonta ilman yhteistä aikaa.

PYSYVYYS, HIDAS AIKA

Olen tuntenut hakkuuaukioiden ilmestyttyä metsäämme myös jonkinlaista luopumisen tuskaa. Saarvan merkityksellisyyksistä eritoten pysyvyyden tunteminen on osoittautunut minulle tärkeäksi; vaikka joudun asumaan poissa koti-paikkakunnaltani, on Saarva elämässäni ainut varmasti pysyvä paikka. Tänä aikana Saarva merkitsee minulle eritoten lapsuudesta asti muuttumattomana pysynyttä paikkaa, jonne voin palata luottaen tunteeseen, että kaikki on ennallaan. Tämä tunne tarkoittaa myös tunnetta siitä, että minä koen olevani sama paikkaan palatessani. (ks. Tuan 2004, Knuuttilan ym. 2006, 18 mukaan) Esimerkiksi lapsuuteni Saarvan alapihan jakoi kahteen osaan pieni puro, jonka pystyin ylittämään pienen kaarisillan kautta. Sillan toisella puolella kasvoi heinää rehottava sekametsäinen joutomaa, kun pihanpuoleinen alue oli taas nurmelle ajeltua pihamaata. Joutomaa oli kuitenkin paras leikkipaikka, jossa koskaan olen muistanut leikkiväni. Myöhemmin, liian aikaisin, heinikko kadotettiin ja pihapiiri siistiintyi. Kaipaankin kuitenkin edelleen purontakaista heinikkoa ja huomaa tarkkailevani Saarvan maastoa kuin etsien samanlaista, menetettyä leikkipaikkaa 5-vuotiaalle Hannalle. Tunnistan siis olevani edelleen sama Hanna.

Ukilleni Saarvan ajan eri kerrokset ja muuttunut pihapiiri ovat kuitenkin todellisempia ja tuskaisampia. Vaikka aika etenee, sammalkerrokset lisääntyvät ja pysyvyys muuttuu hataraksi käsitteeksi, on silti tärkeää, että meillä on elämässämme paikka, joka kantaa henkilökohtaisesti pysyviä tarinoita ja muistoja.

Ukki on usein toistanut syntymäpäivieni lähestyessä kertomusta siitä, kuinka koivut olivat jo suurella hiirenkorvalla hänen ja mummon istuttaessa kuusentaimia Saarvan vanhalle pellolle huhtikuun 29. päivänä vuonna 1989. Istutus jäi kuitenkin osittain kesken, sillä istuttajien oli jouduttava synnytyssairaalaan minua katsomaan. Maahan sinä päivänä istutetut näreet ovat olleet Saarvan maassa kiinni yhtä kauan kuin minäkin ja olen saanut seurata niiden kasvua enemmän tai vähemmän tietoisesti. Tunnen vahvaa yhteyttä näihin samanikäisiin puihin, eikä tämä yhteys tunnu kummalliselta, uskonnolliselta tai keinotekoiselta. Saarvassa on luontevaa tarttua ja seurata puiden kanssa aikaa ja sitoa itsensä elämän jatkumoon. Näin siis metsän, minun, sekä suvun ajat kietoutuvat ajattelussani toisiinsa.

Kuva 14 Hakkuuaukealla Saarva-vaaran takana

Kuva 15 Näkymä Saarva-vaaralta

6.0 POHDINTA

6.1 KULJETTU MATKA

Kuten luvussa 3.4 esittämäni tutkimuskysymykset osoittavat, olen etsinyt suuntaani tutkimukselleni monen kysymyksen kautta. Samalla kun olen etsinyt vastausta yhteen kysymykseen, ovat toiset kulkeneet rinnalla ja pitäneet minut tiellä Saarvan merkityksellisyyden hahmottamiseen. Kuljin välillä jopa ilman varsinaisia tutkimuskysymyksiä ja annoin omien kiinnostusteni kuljettaa minua eteenpäin mm. pohtimalla valokuviani, ukin tarinoita ja kokemuksiani. Aineisto ja alkuperäiset kokemukseni, kysymyksiä herättäneet hetket, pysyivät taustalla ihmetyksen aiheena. Kuitenkin vasta lopullinen kysymykseni ”Kuinka hahmotan Saarvan merkityksellisyyttä merkityksellisten hetkien vaikutuksesta”, tiivistä itselleni kulkemani tutkimusmatkan, jonka olin käynyt läpi tutkielmani kanssa. Tiivistän seuraavaan kappaleeseen tutkielmani tähänastisen ymmärryksen.

Käsitys Saarvasta laajeni retkillämme ukin kanssa ja Saarva alkoi muistuttaa yhä enemmän ukkini kokemusta paikasta ukin lapsuusvuosilta, paikkojen vielä ollessa olemassa Uudenkylän alueella. Omassa ajattelussani, mielenkartoissani, tarkastellessani kokemuksiani, näin Saarvan ensikertaa laajana, elävänä kokonaisuutena. Koin lumoutumista monista syystä, mutta suurimmasta syystä siksi, että koen asiat niin kuin koen. Tunnistin metsän ja ukin tarinoiden suuntaavan minut ajattelemaan aikaa. Omaksuin metsän välittävän ajatusta ajan erilaisista luonteista.

Ukin muistot paikasta tulivat osaksi omaa kokemustani Saarvasta, mutta paikka on aina henkilökohtaisesti koettu (Heinänen ym. 2011, 17). Tutkielmani on siksi osoitus paikan henkilökohtaisten merkityksellisyyksien uudelleentulkinnasta ja edustaa minulle omia merkityksiäni. Koen uudelleentulkintani pursuavan taiteellisen ajattelun voimasta, mistä puhun seuraavassa luvussa. Pohdin myös seuraavissa luvuissa tutkielman herättämiä ajatuksia ja kysymyksiä.

6.2 TAITEELLINEN AJATTELU

Tutkielmani yksi sivutarkoitus oli selvittää koulutukseni vaikutusta omaan kokemukseeni ja merkitysten antamiseen. Ymmärsin tapani kokea perustuvan taiteellisen ajatteluun, joka ilmenee kohdallani valppautena etsiä jatkuvasti merkityksiä (ks. Varto 2008b). Ymmärsin tutkielmani kielenkäytön jo itsessään kuvaavan sitä, kuinka taiteellinen ajattelu toimii kohdallani. Se, kuinka kuvaan tutkielmassani asioita peilaten kokemaani ja näkemääni, tiivistää sen, kuinka annan merkityksiä näkemälleni. Tapani käyttää kieltä, jossa vertaan metsää elämään ja aikaan, on eräänlainen taiteellisen ajatteluni ulosanti. Taiteellinen ajattelu on siis kohdallani lumoutumista, merkitystenluomista, ja ainutlaatuisuuden korostamista (ks. Varto 2008b).

Elämismaailma on ihmisten henkilökohtaisten merkitysten maailma. Taiteellisessa työskentelyssä elämismaailman merkitykset välittyvät ilmaisussa taiteen omilla keinoilla. Esimerkiksi valokuvani osoittavat elämismaailmastani sitä, mitä pidän merkityksellisenä. Elämismaailman reflektointi on kuin itsensä reflektointia, missä taiteellisilla keinoilla voi jäsentää ajatteluaan siitä, mikä on tärkeää. Ottamalla valokuvan jostakin viestitän samalla asian olevan tärkeä ja merkityksellinen itselleni.

Tutkielmassani sain tarkastella elämismaailmani merkityksellisyyksiä valokuvan keinolla, jolla olen myös pyrkinyt jäsentämään merkityksellisyyttä. Kun tarkastelin Saarvaa yhdistelemällä havaintojani ja taiteellista tuotosta havainnoista, kykenin löytämään aikaisemmin ymmärtämättömän näkökulman, metsän ja ajan merkityksellisyyden. Uusi sävy, uusi tulkinta paikan merkityksellisyydestä ajankantajana kykeni tulemaan esiin nimenomaan valokuvieni kielen kautta. Taiteen hienous ilmenee sen ytimekkyydessä jakaa merkityksiä kielenä, joka on paljon rikkaampi kuin puhuttu kieli. (Varto 2008b)

Merkityksellinen asia tapahtumissa on myös ollut se, että ukin ja minun elämämme kohtasivat. Kesän 2012 tapahtumat olisivat voineet hyvinkin jäädä tapahtumatta. Merkitysten ja oman tulkintansa Saarvan ainutlaatuisuudesta ukin jaettua, jatkoimme kuitenkin omissa elämissämme eteenpäin; ukin jaettua merkityksiä minun vastuulleni jäi uudelleentulkita merkitykset omasta tietoisuudestani käsin. Varton mukaan ns. inspektiivinen tietäminen ”*syntyy keskeltä maailman tapahtumista, sen sisältä*”. Taiteellisen ajatteluuni liittyvä valppaus ottaa vastaan ukin jakamia merkityksiä ja tästä lähtenyt elämän tapahtumien ketju, on maailman osallistumista ja oleellista ymmärtää tapahtumien kannalta. (Varto 2000, 37-40)

Taiteellisen ajattelun vaikutus kiteytyy siis oma tapaan nähdä maailma alati kuhisevana merkityksellisyyksien kenttänä. Palaan aiemmin luvussa 3.1 lainaamaani Heikkisen (2003,101) sitaattiin opettajankoulutuksen merkityksellisyydestä opiskelijalle; opettajakoulutuksen merkitys on kasvattaa ihmistä omaksi itsekseen. Taidekasvatuksen koulutuksen merkitys on ollut minulle kiinnostavien asioiden vastaanottamista, maailman vastaanottamista, johon osallistuminen muuttaa olemistani ja tietämistäni, tekee minut todella omaksi itsekseksi.

6.3 JAKAMISEN MERKITYS

Tässä luvussa pohdin muistamisen ja merkityksellisyyksien säilyttämisen ongelmallisuutta valokuvan kautta, sillä niiden varaan jää monen katoavan merkityksellisen asian tallentaminen. Tutkielmassani jäin pohtimaan, mikä on tärkeää paikan kantamien erilaisten merkityksellisyyksien säilyttämisen kannalta?

Aineistoni valokuvat ovat alkuperäisesti henkilökohtaista ilmaisuani merkityksellisiksi kokemistani asioista. Ennen tutkielman toteutusta kuitenkin ymmärsin omien valokuvieni mahdollisen tärkeyden Saarvalle tulevaisuudessa samanlaisena, kuin ukin valokuvakokoelma on esittänyt merkityksellisenä minulle. Ymmärsin tutkimusprosessissa, että mahdollisesti kuvieni tulevaisuuden merkityksellisyyden vuoksi pyrin jo tietoisesti kesän kuvaustilanteissa vaikuttamaan siihen, miten tulevaisuudessa koen kuvaushetken, tulevan menneisyyden. Kuvieni ilmaisuun sisältyy siis jokin kolmas ulottuvuus jota en osaa sanallistaa. Tunnistin rakentavani menneisyydestä omaa illuusiotani erilaisilla vaikuttamisen keinoilla. Kuvani eivät ole taidekuvia, eivätkä ”todellisia” ajankuvia, mutta toisaalta voiko yksikään valokuva todella välttyä pieneltä manipulaation syytökseltä ja välittää todellista todellisuutta.

Väitän kuitenkin, että valokuvat tulevat vaikuttamaan siihen, mitä muistan kesän 2012 tarinoista ja tapahtumista tulevaisuudessa. Esimerkiksi muutama valokuva lakkareissultamme on alkanut vallata muistoistani tilaa todellisilta kokemuksilta jo alle vuoden jälkeen tapahtumista. Voidessani palata samojen kuvien kautta menneisiin hetkiin, alkaa toisto peittää kuvien ulkopuolelle jääneitä hetkiä muistoistani. Valokuvien valinta rajaa muistamista jo entisestään. Valokuvat voivat alkaa välittämään sitä, mitä niissä toivookin näkevän, mutta toisaalta en voi hallita katsojan tulkintaa kuvasta. (ks. Mäkiranta 2008,31)

Kun valokuvat ovat tarinoiden muistivarantoja, ovat myös kertomukset niistä käsin valikoituneita. (Mäkiranta, 2008,67) Siksi jakamani kertomukset eivät kerro koko todellisuutta yksinkertaisesti siitä syystä, että tarinat alkavat kerätä uusia merkityksiä ja näkökulmia. Silti ukin kertomat muistot kantavat erikoisuutta ja suurta merkityksellisyyttä minulle, olivatpa ne väärin muistettuja tai ei. Knuuttila on kirjoittanut, että niin muistot kuin muistojen paikat voivat olla yhtä hyvin keksittyjä kuin väärinmuistettuja (Knuuttila, 2006, 7). Mielenkartta-piirros luvussa 4.3 voi osoittautua täysin väärinmuistetuksi. Autoetnografiseen tutkimukseen liittyy aina totuus siitä, että muistellut asiat muuttuvat ja varmaa on vain epävarmuus (Ellis ym.).Toteankin, että oleellisempaa kuin muistaa valokuvien ottohetkien tarkat kokemukset, on se, että meillä ylipäättään on muistoja.

Koin retkillämme, että paikoissa vierailu ja konkreettinen läsnäolo hätkähdyttivät voimakkuudellaan. Ukin kertomukset muuttuivat todella eläviksi mielessäni. Tarkat kuvailut menneestä elämästä tapahtumapaikalta käsin osoittautuivat kaikkein elävimmiksi tarinoiden jakamisen hetkiksi. Ympäristö villitsi niin muiston kertojaa kuin vastaanottajaa. Pohtiessani paikkatietouttani, mielenkarttoja, ymmärsin, että riippuen siitä, mitä ukki oli kertonut, oli tarina värittänyt ikään kuin koko Saarvan mielikuvaa. Eritoten pohtiessani mielenkarttoja ymmärsin, että valokuvien välittämä tieto historiasta, jota en ole koskaan oikeasti kokenutkaan, jäi kovin pinnalliseksi verrattuna paikassa koettujen hetkien ymmärryksen kasvuun. Merkityksellisissä paikoissa vierailu ja merkitykselliset hetket vaikuttivat koko Saarvan kokemiseen, Saarvan muuttuessa entistä elävämmäksi.

Pohdinkin, kuuluisiko muistamisen paikkojen säilyä jos konkreettinen läsnäoleminen muiston paikassa kiihdyttää muistelemista? Kokemus paikoissa vierailemisesta kuuluisi kaikille Saarvalaisille, mutta mitä merkitystä on sillä, että Saarvassa tunnetaan samat kertomukset? Tulisiko minun oppia muistamaan ukin valokuvakokoelmien tarinat niin kuin ukki on ne minulle opettanut? Entä kun mikään ei muistuta yhteisestä historiasta, niin mitä merkityksellisyyttä paikka kantaa? Voiko oman tutkielmani päätelmä uudelleentulkinnasta tarjota jotain Saarvalaisille?

Olen ymmärtänyt, että eri aikoina Saarva on merkinnyt yhteisölle eri asioita. Todellista on se, että aika kuluu ja merkityksellisyydet muuttuvat, paikat hautautuvat sammaleen alle ja uusia paikkoja rakennetaan, uusia muistoja luodaan. Yhdessä ollessamme uudet kertomukset syntyvät ja jotkut, harvat niistä syöpyvät muistoihimme. Enhän tunne Antti Muikun, isoukkini ukin, elämästä muuta kuin että hän on ollut olemassa. Silti tämä tietämys riittää tunteakseni juhlavaa kuuluvuudentunnetta paikkaan ja sukuuni. Voin vain todeta, että tärkeämpää, kuin muistaa yksi suuri tarina ja kantaa huolta sukutarinamme jatkuvuudesta, on se, että jaamme ylipäättänsä tarinoita, kokemuksia ja ajatuksia, merkityksiä. Joka tapauksessa jaettu kertomus yhteisestä historiasta on aina vastaanottajansa uudelleentulkinta. Uudelleentulkinnan kautta sidomme historiaan omia merkityksiä ja teemme niistä mielenkiintoisia ja omakohtaisia, tarpeeksi tärkeitä muistaa.

6.4 MATKAN ARVIOINTIA

Tutkielman myötä omaksuin merkityksellisten hetkien välittävän omassa tulkinassani ajatuksia ajasta. Kuitenkaan ajan pohtimisen ymmärrys ei itsessään vastaa Saarvan merkityksellisyyden kokemiseen muuten kuin ajatukseen paikasta, jossa ajan ajattelu ikään kuin tiivistyy. Ajan ajattelun tiedostaminen voi ainakin siirtyä osaksi taiteellista ilmaisuani. Ajan merkityksellisyys jää itsessään pohtimisen aiheeksi. Kuitenkin ajan merkityksellisyyden pohtimisen tai kaikenkattavan teeman todeksi toteamisen sijaan oleellisemmaksi huomioissani osoittautui tutkimusprosessi Saarvan hetkien tarkastelemisesta lukemalla ja kirjoittamalla. Sain ymmärrystä sekä paikan kokemiseeni, että siellä toimimisen hahmottamiseen. Ymmärsin aiempaa enemmän taidekasvatuksen opintojen vaikutuksesta kokemiseeni. Uskon, että olenkin saanut enemmän eväitä paikan merkityksellisemmäksi tekemiseen, kuin olisin varsinaisesti selvittänyt Saarvan merkityksellisyyden. Voin eritellä erilaisia merkityksellisyyksiä, mutta silti yksikään niistä tai niiden teemoittelu ryhmiin ei kokoavasti voi todentaa minulle paikan merkityksellisyyttä. Voin vain todeta, että paikka ruokkii merkityksenjanoani.

Kuten jo edellisissä luvuissa olen käsitellyt, aineistoni vaikutus tutkielman teemojen, merkityksellisyyksien löytymiseen, on ollut suuri. Koska oma kokemukseni paikasta oli kiinnostukseni kohteena, on minulle ollut yksiselitteistä, että myös aineistoni on itse tuotettu ja täten heijastelee omaa ajatteluani. Toimin aineistonvalinnassa intuitiivisesti sen mukaan, mikä piti minua mielenkiinnon otteessaan. Pohdintaani tuli kuitenkin välillä toive, että minulla olisi ollut useampia välineitä, ”kieliä” kokemuksen rikkaampaan välittämiseen, kuten runoja tai päiväkirjamerkintöjä (ks. Varto 2008b). En kuitenkaan ajattele, että valitsemani aineiston vaikutus ymmärtämäni ajan teemaan olisi huono huomio. Toisenlaisella tutkimusotteella, aineistolla, näkökulmalla tai lähtökohdilla olisi varmasti ollut toisenlainen vaikutus. Vaikka jokainen tutkielma tuottaisi uuden näkökulman paikan merkityksellisyyteen, ottaisin ne kaikki luultavasti omakseni.

Mielenkarttojen rooli oli alkujaan aineistollinen, mutta visualisoinnin yksiulotteisuuden vuoksi päätin lopulta olla tuomatta piirrettyjä mielenkarttoja enempää tutkielman sisältöön mukaan. Piirtäminen itsessään auttoi minua hahmottamaan ajatteluani ja tuki kirjoitusprosessia. Vain toteamalla merkityksellisten hetkien värittävän Saarvan eri aikakerroksia, olisin ollut vaikeammin ymmärrettävissä, kuin nyt esittelemällä ajattelutapani.

Ukin vaikutus kesän tapahtumien kulkuun oli niin vaikuttava, että olisin välillä kaivannut ukin ajatuksia ja mielipiteitä, toisen kokijan peilausta omaan ajatteluuni. Tutkielmassa oli kuitenkin kyse henkilökohtaisten merkitysten tutkimisesta. Kuten jo mainitsin luvussa 2.2, ukkini rooli tarkastelemissani hetkissä oli olla hänen omien merkityksien osoittajana, omana aitona itsenään. Ukin kertoessa ja jakaessa ajatuksiansa oma roolini oli taas vastaanottaa ukin puhe ja merkitykset, omaksua se mitä haluan ja kykenen omaksumaan. Oleellista on kuitenkin ymmärtää, että jälkikäteen pohdittuani ukin sanoja tai rakentaessani kuvausta ukin tavoista olla paikoissa, on kyse aina ollut tulkinnasta.

Valkeapään väitöskirjan (2011) vaikutus tutkielmani muotoutumiseen on ollut suuri. Ilman Valkeapään esimerkillistä autoetnografista tutkimusotetta, olisi tutkielmani luultavasti muovautunut hyvinkin erilaiseksi. Paikoin Valkeapään esimerkki auttoi minua näkemään oman kulttuurini merkityksellisyydet, mutta tutkielmani on muotoutunut omista lähtökohdistani ja kulttuuristani käsin. Valkeapäästä ja minua yhdistävät mm. taidekasvatuksen opinnot, joten uskon tämän itsessään vaikuttavan siihen, kuinka näin yhteneväisyyksiä Valkeapään ajattelussa. Tarkoitukseni selvittää itselleni taidekasvatuksen opintojen suhdetta merkityksellisyyksieni kokemiseen jäi vielä osin itselleni täysin sisäistämättä. Ajatusprosessi kuitenkin jatkuu. Tutkielma on ollut oiva paikka pohtia oppimaani.

En ehkä ole kyennyt kirjoittamaan tarpeeksi auki kulkemaani ajatuspolkua tutkielman eri vaiheista. Puolustaudun kuitenkin sillä, että olen antanut kirjoitusprosessin ja kiinnostukseni kohteiden vain ohjata itse itseään. Olen pyrkinyt korjaamaan tätä mahdollista puutetta järjestämällä tutkielmani rakenteen ajattelu – ja tiedonhankintaprosessin mukaisesti ja esittämällä tutkimusprosessia ohjanneet oleelliset tutkimuskysymykset, vaikka en niiden tarkkaa pohdinta-aikaa osakaan todeta.

Vain jakamalla kokemuksiaan voi jakaa merkityksiä (Varto 2009,43). Kirjoittamalla kokemuksistani olen jättänyt nyt kokemusten vastaanottamisen roolin lukijalle.

6.5 TULEVINA KESINÄ

Tutkielma on tuonut paljon ymmärrystä paikkasuhteeni ymmärtämiseen, sekä sosiaalisen ympäristön hahmottamiseen. Tutkimuksen myötä syventyminen kulttuurimaantiedon piiriin kiinnostutti minut ympäristökasvatuksen käytettävyydestä kuvataidekasvatuksen saralla. Aion syventyä ympäristöpedagogiikan mahdollisuuksiin syvemmin tulevaisuudessa.

Nobel-kirjailija Seamus Heaney on esittänyt, että ihmisillä on ainakin kaksi paikan tuntemisen tapaa. Näistä kahdesta ensimmäisellä hän tarkoittaa kokemukseen perustuvaa, epäkirjallista ja tiedostamatonta tapaa, kun taas toisella opittua, kirjallista ja tietoista tapaa (Heaney 1996, Knuuttilan 2006, 10 mukaan). Tutkielmani huomioksi ymmärsin merkitysten jakamisen tärkeyden ja uudelleentulkinnan voiman. Entä kuinka paikan uudelleentulkinta jää vaikuttamaan paikassa olemiseeni? Heaneyn määritelmä, sekä tutkielman myötä kasvanut tietoisuus jättävät monia ovia auki syventyäkseni tutkimaani aiheeseen, paikan kokemiseen ja paikan merkityksellisyyteen hahmottelemiseen uudella otteella esimerkiksi lopputyössäni.

Jään tutkielman jälkeen odottamaan millaisena Saarva tulee näyttäytymään minulle tulevina kesinä. Tutkielmani henkilökohtaiseksi, suurimmaksi merkitykseksi on osoittautunut paikkaan entistä tiukempi kiinnittyminen.

Kuva 16 Isä rakentaa meidän paikkaa.

6.6 LOPPUSANANI

Ukkini aikoo raivata kesän 2013 aikana hänen vanhan koulutiensä esiin metsästä, jonka varrelta ovat kerääntyneet useat hänen kertomuksensa lapsuudesta. Koulutien avaaminen on jo nyt ladannut paljon tunnetta tulevaan kokemukseen. Odotan innolla, että pääsen kulkemaan reitin kerran yhdessä ukkini, mummoni, äitini, isäni, siskoni ja sukulaisteni kanssa.

7.0 LÄHTEET

- Heikkinen, Hannu L.T. 2003. Tarinat opettajankoulutuksen välineenä. Teoksessa Syrjälä, Leena (toim.) Minussa elää monta tarinaa. Kirjoituksia opettajuudesta, 101—115. Kansanvalistusseura.
- Heinänen, Seija, von Bonsdorff, Pauline, Kaukio, Virpi(toim.) 2011. Tunne maisema Maahenki
- Johdanto, 1997. Johdatus nykymaantieteeseen. Teoksessa: Tila, paikka ja maisema. Haarni, Tuukka (toim.), Karvinen, Marko(toim.), Koskela, Hille (toim.), Tani , Sirpa (toim.) Osuuskunta Vastapaino
- Mäkiranta, Mari 2008. Kerrotut kuvat, omaelämäkerralliset valokuvat yksilön, yhteisön ja kulttuurin kohtaamispaikkoina. Lapin yliopisto
- Saraste, Leena 2010. Valokuva, muisto - viesti – taide Kustannusosakeyhtiö musta taide
- Tuan, yi-fu 1977. Space and time: The Perspective of Experience, University of Minnesota Press,
- Tuan, yi-fu 2004: Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Teoksessa: Knuuttila, Seppo, Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.):Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu, s. 15-30. Suomen Kirjallisuuden Seura 2006. (Suomennos artikkelista: Tuan, Yi-Fu: Sense of Place: Its relationship to Self and Time. Teoksessa: Mels, Tom (toim.): Reanimating Places. A Geography of Rhythms.
- Ulkuniemi, Seija 2005. Valotetut elämät: Perhevalokuvan lajityyppejä pohtivat tilateokset dialogissa katsojien kanssa. Lapin yliopisto
- Valkeapää, Leena 2011. Luonnossa: Vuoropuhelua Nils-Aslak Valkeapään tuotannon kanssa, Maahenki
- Varto, Juha 2000. Uutta tietoa: Värityskirja tieteen filosofiaan. Tampere University Press
- Boym, Svetlana 2001. The future of Nostalgia. Masic, New York Teoksessa: Vilkkö, Anni 2007. Kodinkaipuu- Tuntuma ajassa muuttuvaan tilaan Teoksessa: Knuuttila, Seppo (toim.), Piela, Ulla (toim.) Menneisyys on toista maata. Kalevalaseuran vuosikirja 86. Suomen kirjallisuuden seura

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

- Ellis, Carolyn, Adams, Tony E. ja Bochner, Arthur P. 2011 Autoethnography: an overview Internet-julkaisussa Forum: Gualitative social research. Luettu 11.3.2013. <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1589/3095#g2>
- Valkeapää, Leena 2012. Taiteellisen ajattelemisen autoetnografisuus. Teoksessa: Ihan taiteessa: Puheenvuoroja taiteen ja tutkimuksen suhteesta Haveri, Minna(toim.) Kiiskinen, Jouni (toim.) luettu: 5.4.2013<https://www.taik.fi/kirjakauppa/images/d64985e32d7b40d1cf30600c025eda07.pdf>
- Varto, Juha 2008b. Taiteellisesta ajattelemisesta. Synnyt 3/2008. luettu 11.3.1013<https://wiki.aalto.fi/download/attachments/70792372/varto.pdf?version=1&modificationDate=1348580086000&api=v2>
- Varto, Juha 2009. Taide ja visuaalinen kulttuuri- onko eroa? Synnyt 3/2009 luettu: 5.4.2013 https://wiki.aalto.fi/download/attachments/70792364/varto_taide_ja_visuaalinen_kulttuuri+_onko_eroa.pdf?version=1&modificationDate=1348578896000

KUVALÄHTEET

- Kuvat 5, 12,13: Viljo Pulkkinen kuvakokoelma
- Muut: Hanna Meriläinen

Hanna Leena Meriläinen

2013